

Telegraful Român

Apare Marția, Joia și Sâmbăta.

ABONAMENTUL:

Pentru Sibiiu pe an 14 cor., 6 luni 7 cor., 3 luni 3 cor. 50 fil.
Pentru monarhie pe an 16 cor., 6 luni 8 cor., 3 luni 4 cor.
Pentru străinătate pe an 24 cor., 6 luni 12 cor., 3 luni 6 cor.

Abonamentele și inserțiunile să se adreseze
Administrației ziarului «Telegraful Român», Sibiiu, str. Măcelarilor 45.

Correspondențele

să se adreseze Redacției «Telegrafului Român», str. Măcelarilor Nr. 45.
Serisori nefrancate se refuză. — Articoli nepublicați nu se înapoiază.

INSERȚIUNILE:

Pentru odată 14 fil., — de douăori 24 fil., — de trei ori 30 fil.
rândul cu litere garmond.

Statul ca formă de viață.

După Rudolf Kjellén, prof. un. în Uppsala (Svedia).
(Urmare).

Înainte de a ne depărta de problema aceasta principală a demopolitice, de raportul în care stau între olaltă poporul și națiunea, trebuie să ne întrebăm, dacă oare se manifestă și rassa în măsură mai mare ca factor alcătuitor de stat? Răspuns la întrebare se poate da numai pe urma scrutării empirice, care până acuma a avut rezultat cam negativ.

Geopolitica ne-a arătat, ca aflătoare în apropiere, atât cu privire la sistemul de stat european, cât și la cel american, formarea politice de blocare; dar nici Europa centrală, și nici America, nu au nici cele mai mici relațiuni cu unități etnice. Cea dintâi vrea să unească rase despărțite în mod marcant, ca: germani, slavii, turci, finlandezi, etc., pe când cea din urmă intenționează să aplaneze contrastele decisive de rassă din continent și să unească pe germani (cu toate celelalte adausuri aflătoare în sângele yankee-ilor) cu romanii. Aici geografia a secerat învingere asupra etnografiei. Dacă ne mai imaginăm apoi, cât de liberă de prejudeți mongole e Japonia în politica ei față de China și afară de aceasta cum se gândește ea la falimentarea panslavismului în războiul mondial, — trebuie să ne ferim de inclinarea de a suprataxa influența rassei. Dar tot atât de pripit lucru am face, dacă din acest motiv am șterge problema întreagă din acest capitol. Dacă rassa încă nu s'a manifestat politicește, încercările făcute în acest scop, opintirile într'un grad mai mare ori mai mic, mai mult ori mai puțin pronunțate, nu lipsesc.

Astfel programul panamericanismului are să învingă o pedecă fără orice îndoeală spirituală, tocmai în contrastul dintre rassă și cultură, iar pedeca aceasta a primit formă politică în alianța așanumită A B C, adică dintre Argentina, Brazilia și Chile, pentru a participa în mod activ în politica mare, mai întâi în anul 1914, ca mijlocitoare între Statele Unite și Mexico. La bazele acestei alianțe aflăm o unitate romană și de aci se deschide perspectiva pentru o Americă latină, contemplată pe bazele rassei, în contra Americii germane mai dela nord. Perspectiva e însă încrucișată, întâi de toate de paniberieni, cari au aranjat chiar și congrese (la 1900 și 1904 în Madrid, ca efect de reflex al războiului purtat de Statele Unite contra Spaniei), alăturându-se apoi momentul istoric, legăturile cari trec marile lumii, dintre «țara mamă» și națiunile fiice. E băgată deci și Spania aici, și programul e astfel caracterizat, ca referitor la o Spanie mai mare.

Pe partea noastră a oceanului atlantic vedem efectul ideii de rassă în peninsula pireneică, și adică în forma federațiunii iberice, la care se alătură întreaga Americă latină, ca

apendice etnic și istoric. Dar nu se oprește nici aici, ci se estinde până la programul uniunii latine, visul francezului Victor Hugo, al italianului Mazzini și al spaniolului Castelar; uniunea, care vrea să realizeze definitiv ideea rassei romane, prefăcându-o într'un bloc de state, în Europa cu 115 milioane, și cu întregirile americane, de aproape 200 milioane de locuitori, împărțiți în două părți, pe ambele maluri ale mărilor lumii. Credința comună catolică și amintirile mari despre vechea apartinență la olaltă în imperiul roman sunt împrejurări hotărât promovătoare pentru idee. De altă parte Deckert accentuează ca pedecă naturală pentru planul acesta închiegarea puternică geografică a statelor europene din vorbă între olaltă (despărțite de Alpi și de Pirenei), apoi pregnarea deosebită a caracterului poporului, isvorată din acest fapt și egalitatea relativă (a statelor), cum și marii lor înaintași istorici, lucruri cari îngreunează trecerea conducerii asupra vreunui dintre ele, așa cum ar fi de sine înțeles. În realitate panlatinismul n'a luat până acuma altă formă practică decât aceea, că s'a discutat necesitatea unei uniuni vamale latine (ca contrară celei germane), încă înainte cu două generațiuni, al cărei singur rod real e convenția monetară latină, la care însă Portugalia n'a participat.

Nici în războiul mondial Spania nu s'a pus pe partea amicilor de rassă; iar participarea Portugaliei e a se atribui mai puțin comunității de rassă, decât apăsării politice din partea Angliei. Și totuși nu putem să nu punem în parte în contul ideii de rassă, ori poate că mai corect spus, în contul comunității culturale, faptul, că la 1915 Italia, iar la 1916 România, a eșit din alianța contractuală avută cu puterile centrale și a trecut în tabăra antantei.

Dar nici panslavismul (135 milioane) nu s'a dovedit în cursul războiului mondial a fi lipsit de tot de fructe, cu toată prin ruperea Bulgariei, emanciparea Poloniei și prin loialitatea celor mai multe dintre popoarele austriace, a dat faliment ca idee comulătoare de rasse. Asupra acestei apariții cunoscute și mult discutate, cu graiul și în scris, ne-am putea pronunța pe scurt. N'a rămas însă fără efect (panslavismul) față de cehii din Boemia și rutenii din Galizia și influența pe care o are asupra poporului sârbesc a pus lavina războiului de fapt în mișcare. În aceste influențări asupra popoarelor mai mici reșede importanța panslavismului, iar nu în inițiativa rusă. Ele l'au prefăcut, mai mult decât oricare altă revelație a ideii de rassă, într'un factor politic în lume, deși nu putem rămănea nici aici orbi față de momentele promovătoare, ivite din altă parte.

Cel mai mic efect practic al ideii de rassă a fost observat acolo, unde rassa însăși a fost mai înaintată, adică la pangermanismul cu ale sale 115 milioane de capete. Preferința are însă pangermanismul față de celelalte ase-

menea ideii: se bazează pe adevăr real, pentru că are ca mamă un trunchiu comun german și sâmbure comun de rassă, din care s'au diferențiat apoi popoarele diferite, înaintea ochilor istoriei. Dar din faptul acesta în politica practică nu s'a bătut nici o monetă. Ideea de expansiune a împăratului german-roman s'a abătut dela rassă și a mers spre sud, întocmai ca Bismarck cu tripla alianță și ca cei cu planuită Europă centrală din zilele noastre. Din colecția de iluzii a istoriei universale numai odată ne apare icoana ascunsă în negură a unei clădiri pentru toți germanii (allgermanisch): clădirea care s'a prăbuit în ziua istorică din Noemvrie pe câmpul de luptă dela Lützen. Atunci venise dela nord ideea concentrării, dar Svedia n'a avut niciodată superioritatea nediscutabilă de a putea cădea asupra ei în mod natural rolul conducerii. Dacă acuma ne-am imagina o încheiere germană, asupra conducătorului nu încapă nici o îndoeală; imperiul nou german stă cu privire la sistemul de rassă față de celelalte aproximativ în același raport, ca Statele Unite în Panamerica și Rusia în Panslavia. O rezervă însă trebuie să facem: superioritatea absolută nu e aceeași în privința calitativă, ca în privința cantitativă. Cazul acesta e mai curând dat la exemplele celelalte înșirate, unde apoi și forța de rezistență a membrilor mai mici e mai mică decât în Pangermania, aflătoare pe trepte înalte culturale.

De aici se esplică răsnetul cel slab pe care l-a avut în realitate ideea pangermană. Din ultimul deceniu al secolului 19-lea are reprezentant corăspunzător în «reuniunea allduitschiană» față de «societatea slavilor uniți» dela începutul, și față de «comitetul slav de bunăstare» dela mijlocul secolului. Energia nu lipsește, se agitează cu sgomot, țara se inundează cu broșuri, dar fiindcă lipsește sprijinul guvernului propriu, reuniunea nu a întâmpinat îmbrățișare mai caldă nici în patria ei mai restrânsă. Proiecte mai mult ori mai puțin fantastice, ca cel anonim din 1895, apărut sub titlul «Grossdeutschland», sau al lui Reimer din 1905, intitulat «Pangermanisches Deutschland», desvălesc mișcarea asemenea ca o ascunsă năzuință de expansiune pangermană, formându-se și în privința aceasta o paralelă cu panslavismul.

Ca apariție spontană, fără miros imperialist german, nu se prea observă ceva în lume din pangermanism. Întocmai ca și cea panlatină, își află ideea aceasta purtătorii mai mult între politicienii provocători de dispoziții, ca norvegianul Björnsterne Björnson și ca svedianul Sven Hedin, decât între bărbații activi de stat. Un curent paralel radical german în Austria a dispărut la începutul secolului nou. Iar dacă acum, în războiul mondial, opiniunea publică lămurită a Svediei simpatizează în general cu Germania, este poate mai puțin a se atribui sentimentului de comunitate de rassă,

decât recunoașterii intereselor comune față de ost. În Norvegia și în Danemarca apoi își întorc fața opiniunea publică, considerată ca întreg, tocmai de cătră frații luptători germani. Peste tot nici o putere germană nu s'a pus în războiul acesta pe față pe partea principalului reprezentant al rassei, ci acesta și-a câștigat aliații în alte semne, nu în ale sângelui.

(Va urma).

Zi de bucurie în Oradea-mare.

Am avut zile triste, de jale amară și de lacrimi destule. Trăim zile viforoase, pline de suferințe și nu putem, ori cât am fi de pricepuți, bănuia ceea ce o să ne aducă ziua de mâine. Și în mijlocul focului pustiitor al războiului îngrozitor, care nu mai vrea să aibă sfârșit, prin pâcla deasă de fum, de bombe și șrapnele, ne-a trimis Dumnezeu o zi de bucurie, de adevărată elevație sufletească. Mercuri, la 3 Octomvrie 1917, fu convocat consistoriul plenar ort. român din Oradea-mare, pentru introducerea sărbătorească în scaunul de vicar episcopesc a Prea Cuviosului protosincl Roman R. Ciorogariu.

Când spuneam în «Telegraful Român», că bucuria și dragostea noastră, părintele Ciorogariu, aduce un suflăt de aur în mijlocul nostru, am avut intenția să deschid inimile îndoit, și să deștept voința de-a-l auzi, la praznicul instalării: cu ce gând vine la Oradea-mare, și cunoscându-l să-i urmeze programul cu încredere și sinceră bucurie.

Membrii consistoriului plenar și alți bărbați venerabili, au venit la praznic și i-au ascultat cu drag cuvântul-program. Prea Sfinția Sa. Episcopul Ioan I. Papp, prin actul întăriri vicarului Roman R. Ciorogariu a confirmat votul unanim al sinodului eparhial și a însoțit pe noul vicar, suflându-i, cu o adresă oficioasă de întărire, dându-se tuturor fiilor săi din aceste părți avizul, că și-a unit dorul inimii arhieresti cu dorul alegătorilor din sinodul eparhial, și a facut lumină în suflete, lumina bucuriei și a dreptății arhieresti, ca să se reverse cu prisosință în inimile păstoriților săi din părțile bihorene.

Cuvântul-program al vicarului episcopesc, pentru inimile dornice de înălțarea biserice, pe drumul greu al Calvarului la triumful crucii, se începe cu exprimarea adevărului: «Cristos în mijlocul nostru».

Toți aceia dintre noi, cari au purtat și poartă preoția ca un talisman, cu mândrie și fericire, la stânga peptului, adânc săpată pe lespedea inimii, — vor fi zis în gândul lor: «este și va fi»... În acest moment mă credeam în fața sfântului altar, par'că slujiam sfânta liturghie, — în fața sfântului altar, când preotul cel mare sărutând sfântul prestol și sfințele daruri, cu frică, cu inimă înfrântă și smerită, îmbrățișează pe preoții împreună slujitori, sărutându-și unii altora umerii.

«Cristos în mijlocul nostru» zice mai marele, — noul vicar episcopesc al lui Cristos, — Roman R. Ciorogariu, «este și va fi», zic toți asesorii consistoriali, protopopi și preoți și după iei, în cor armonios, întreg poporul dreptcredincios din părțile bihorene... În special, programul activității P. C. Sale pe teren bisericesc este: înălțarea slujbei preoțești asupra birocrației; ordinațiunile să izvorască din necesitățile vieții pastorale și să miște clerul și poporul din Biharia la vechea viață creștinească activă și profundă, pentru întărirea ortodoxiei, care, pe vremuri, a dat neamului pe un Gozdu, Zsiga, Faur etc.

Profetismul a răsărit în vremuri foarte grele, zice P. C. Sa, altarul și amvonul să aibă astăzi suflute ideale, ca să poată începe, urma și desăvârși opera mântuirii

sufletelor, reunirea noastră cu Dumnezeu, unicul scop și suprema fericire a creștinilor români ortodocși din toate timpurile.

Pe teren școlar nizește Prea Cuvioșia Sa la asigurarea caracterului nostru confesional și întărirea școalelor de acest caracter. Sufletul școlii să fie unitar: învățătorul confesional să întrunească criteriile școlii bisericești, dascăli și elevi să-și împlinescă datoria ca fii ai bisericii, sub raza binecuvântării lui Isus Cristos, Mântuitorul lumii.

Pe terenul episcopesc: banul să fie *nu scop*, ci *mijloc* de mântuire sufletească; să se considere ca jertfă curată, pentru asigurarea mersului normal al culturii morale și economice a poporului. La acest loc am remarcat o expresiune a Prea Cuvioșiei Sale, care s'a așezat ca un balzam răcoritor pe inimile noastre: «*Nimic pentru mine, totul pentru biserică*».

Unchișul, cu fața împodobită de lumina idealului căruia vrea să-i urmeze, reflectat prin doi ochi albaștri vii, — încadrat de-o barbă albă de apostol, în acțiunea vieții sale vitoare, în calitate de vicar episcopesc, pornește pe un drum nou, ca din ceața trecutului să desgroape vechea episcopie ortodoxă română a Orășii-mari. Pe urmele marelui său înaintaș, nu putea să-și înceapă marea lucrare, decât cu frumoasele cuvinte: «*Cristos în mijlocul nostru*», iar cine simte bucuria sufletească a a se ști în tovarășia lui Isus Cristos, evident, că lucrează *absolut desinteresat*, pentru-că altcum n'ar putea zice să se auză cât mai departe, și să se pătrundă cât mai mult de simplitatea și măreția programului său: *nimic pentru mine, totul pentru biserică*.

* * *

O zi de toamnă, caldă și frumoasă, curată și senină; frunzele aramii lucesc în baele razelor de soare. Așa ne scaldăm și noi sufletele dornice de progres cultural, în ziua aceasta de mare praznic ortodox. Omul păcii și al dragostei vine la noi, radios de căldura nădejilor ce le nutrește în sufletul-i nobil, pentru înălțarea așezămintelor noastre bisericești, școlare și episcopice de sub consistorul eparhial din Oradea-mare. Să-i dăm inima pentru inimă, sufletul pentru suflet și liniștiți să-i credem cuvântul și să-l urmăm!

După actul instalării, am luat masa împreună cu iubitul nostru vicar într-o sală drăguță, modestă, proprietate a bisericii, care-mi făcea impresia casei unde apostolii erau adunați la opt zile după sfânta înviere.

Banchete, toaste, muzici, sgomote de veselii trecătoare, n'am văzut, n'au fost. Părea că ne-am adunat la niște agape modeste, tăcuți cu fiorul unor nădejdi mari în suflute; țesea fiecare visul unor zile de fericire pentru biserică ort. română din Bihor, făptuirea visului bătrânilor mecenai: reînvierea episcopiei ort. române din Oradea-mare.

Actul introducerii l-a făcut președintele substituit, părintele protopop din Oradea-mare, Andrei Horvath, încredințatul Prea Sfinției Sale, Domnului Episcop Ioan I. Papp, prin o cuvântare plină de adevăruri istorice și de avânt față de Prea Cuviosul vicar Roman R. Ciorogariu. Pentru conținutul iei frumos, cuvântarea aceasta, în mai multe rânduri a fost acoperită

de aclamările celor prezenți, — semn de complăcere și sinceră bucurie a tuturor membrilor plenului consistorial.

Fie, ca această zi frumoasă să aducă Prea Cuvioșiei Sale aminte totdeauna cu bucurie, că a părăsit institutul teologic-pedagogic din Arad, unde a fost atâția ani profesor, mai apoi director, pentru a veni în mijlocul nostru în fruntea acestui consistor. Fie ca bunul Părinte ceresc să-i protegă pașii la înfăptuirea cât mai grabnică a idealului nostru de popor ortodox român din Biharia: reînființarea episcopiei noastre ort. române.

Celor-ce cu amabilitatea obișnuită au binevoit să-mi ceară «*odă de instalare*», le răspund cu zimbet de iubire: *iată oda mea!*

M-Telegd, 21 Sept. (4 Oct.) 1917.

Al. Munteanu al lui Vasile, protopop ort. român.

Legea nouă electorală. Scriu ziarele din capitală, că proiectul de lege despre dreptul electoral, cu a cărui compunere a fost încredințat ministrul Vázsonyi, e gata și a trecut și prin procedura de confrontare, în ministerul dreptului electoral. Proiectul de lege, împreună cu motivarea amănunțită, va fi supus Joi, în 11 Octomvrie, aprecierii consiliului de miniștri, și apoi va fi înaintat Maiestății Sale, Regelui, pentru a-i da sancționarea prealabilă. Dietei îl va prezenta guvernul încă în ședința din 16 Octomvrie, când dieta se întrunește în sesiune mai lungă de toamnă. După știrile date de ziarele din Budapesta, proiectul de lege despre dreptul electoral va fi predat spre studiere unei comisuni speciale, pe care dieta o va alege anume spre scopul acesta. Despre arondarea cercurilor electorale nu se va prezenta dietei proiect de lege, ci împărțirea cercurilor de alegere se va face, ca în anul 1913, când s'a votat ultima lege electorală, prin ordonanță ministerială. Comiții supremi din țară au primit provocări să facă propuneri în privința arondării nouă a cercurilor electorale. Se svonește, că cercurile electorale vor fi înmulțite.

REVISTĂ POLITICĂ.

Din camera imperială germană. O ședință agitată s'a ținut, în 6 Octomvrie, în camera imperială a Germaniei. Mișcarea pangermană a dat naștere nu de mult așa zisului *partid al patriei*. Acest partid, cu abatere dela cunoscuta rezoluție de pace a camerei imperiale, urmărește o politică de anectare și de desdaunare. Noul partid, din care fac parte persoane fruntașe politice și militare, a pornit o propagandă, în favorul scopurilor sale în cercurile funcționarilor, — și cum se afirmă, — chiar și în ale soldaților. Socialiștii au interpellat guvernul în amintita ședință, și au cerut să se declare împotriva propagandei partidului patriotic, și să

nu-i permită să agiteze în cercuri de funcționari și de soldați. Interpelarea a produs furtună, deoarece socialiștii acuză pe germanii cari cer continuarea războiului, că nu lucrează totdeauna din curat idealism, ci mulți dintr'înșii trag profit material din agitația patriotică. La interpellare a răspuns, în absența cancelarului, ministrul de război Stein și secretarul de stat Helfferich; dar răspunsurile lor n'au mulțumit partidul din stânga, și nici centrul. Declarațiile cancelarului Michaelis însă, date Luni în 8 Oct., în comisiunea specială, au liniștit spiritele.

*

Franța. Senzațiile politice se continuă zilnic la Paris. Poliția parisiiană a deținut pe *Bolo pașa*, sub cuvânt că a primit zece milioane dela Germania în scop de a organiza mișcarea franceză a păcii, mituind gazetele mai mari.

Prieteni războiului au voit să exploateze desvelirea aceasta și să declare trădători pe pacifiștii francezi.

Șeful ziarului Action Française, roialistul Leon Daudet, într-o scrisoare trimisă prezidentului Poincaré și citită în ședința camerei, acuză pe fostul ministrul de interne Malvy, că de 3 ani de zile tradează Germaniei toate secretele diplomatice și militare ale Franței. Malvy, apărându-se împotriva acuzei nedovedite, invinovățește pe Daudet, că lucrează pentru răsturnarea republicei și reînființarea monarhiei. În afacerile acestea s'au rostit interpellări și discursuri în cameră. Iar camera a votat încredere, aproape unanimă, guvernului.

*

Rusia. Guvernele din statele înțelegerii, cum se anunță dela Odesa, au întreprins pași energici pentru a se convinge despre intențiunile guvernului provizor rusesc și ale comitetului revoluționar dela Petrograd. Aliații Rusiei voesc să știe, ce atitudine păstrează guvernul rusesc față de dâșii, și ce fel de măsuri are de gând să introducă împotriva demoralizării, ce amenință armata rusească. De sine înțeles, că aliații sunt gata să aducă jertfe nouă și grele pentru a echipa și a reorganiza armata aceasta, dar numai sub condiția, ca în viitor Rusia și celelalte puteri din înțelegere să procedeze în deplină uniformitate. — Ni se pare însă, că guvernele înțelegerii au cam întârziat cu «pașii energici».

În același timp din Finlanda se vestește, că provincia aceasta a Rusiei este pe cale de a se proclama republică.

Un vis și problema naționalităților.

În ziarul *Világ* din 3 Octomvrie a. c. citim următoarea foișoară, scrisă cu mult bun simț de ziaristul *Ignotus* din Budapesta:

Am visat astă noapte, că sânt român.

Istoria se petrecuse așa, că seara cheisem nițel. Pe urmă, în citirea gazetelor de seara, am adormit. Și gazetele erau pline: pe o coloană despre adunarea clujană pentru drept electoral, unde se arăta, că dreptul de alegere nu este primejdie națională; pe altă coloană despre adunarea Confederației Ardelene, unde se arăta, că este treaba statului să nu fie primejdie națională. Zic, am adormit și am visat, că sânt român în toată forma, român ardelean, membru al națiunii primejdite, și membru al statului, care are să mântuească națiunea de primejdia aceasta.

Mi se părea, în adevăr, foarte ciudat. Omul treaz se obișnuiește cu ceea ce există, el nu se miră. În vis însă pare că te trezește cineva din somn și ești copleșit de mirare. Citisem cândva o gândire, că de fapt așa și este: lumea și viața o visăm numai; dormitul este ca visul din zori, începutul deșteptării, ear moartea este deșteptarea deplină. Se află oare vreun om, care ar dori ca patria sa, după o deșteptare de *acest fel*, să vadă în adevăr ce înseamnă politica de naționalități?

Ceva, puțin, am văzut în visul meu din lucrul acesta. Am visat, — ca să revin, — că sânt român ardelean și citesc în foile de seară vorbirile mari, care toate glăsuiesc despre mine. Slovele au prins viață și în locul lor s'au ivit oameni și guri. Oamenii își ridicau pumnii asupra mea; gurile rosteau judecată. Una zicea, că de primejdios aș fi eu primejdios; dar, slavă Domnului, sânt un *lasă-mă să te las*. Alta spunea că nu-i tocmai așa; dar se pot găsi mijloace, ca să nu deviu supărător. Trebuie cucerit ceva pământ la spatele meu, și acolo să se încarce păzitori, care au să mă supravegheze. Pe deasupra, școalele trebuie astfel întocmite, ca și de acolo să fiu supravegheat. Fără să amintesc că administrația, care o plătesc eu, dar și guvernul, care îl plătesc și eu: toate sânt instituite, să mă supravegheze pe mine. În patria mea proprie. Națiunea mea proprie. Statul meu propriu. În pământul acesta, unde, cum mi s'a cântat înaintea de amez, și cum cântase marea poet național, care e și al meu: trebuie să trăiesc și să mor, căci afară de el nu este în lume alt loc pe seama mea...

În paranteze: tovarășul de principiu, socialistul internațional, tălmăcea și el la fel: de ce să se teamă lumea de mine? doar eu sânt cu mult mai neștiutor și mai sărac, decât să pot fi supărător cuiva. E înverdat: dacă-i vorba de mine, marsilieza, ba și internaționala nu-i de loc alt ceva, decât imnul lui Vörösmarty...

Visul curând asociază gândirile; dela Rouget de Lisle și Vörösmarty mintea îmi sboară la Petőfi și la cuvântul cumpănit ce l-a scris despre tinerii din Ungaria: Voi, ranele deschise pe corpul patriei!... La sfârșit am simțit, că eu, eu cu *alte două milioane* ca mine, sântem ranele deschise pe corpul patriei! Sentimentul nu era înălțător. Și dragoste fierbinte nu s'a deșteptat în mine pentru patria, nația, statul, din care fac parte.

FOIȘOARA.

Eroul.

(După Körner) de Dr. Sebastian Stanca.
(Urmare).

Serisoarea a patra.

Vila Maria, 15 April 1915.

Maria are un frate, pe care îl iubește nespuse de mult. Un băiat bun și cuminte. Fusese ofițer, dar din pricina unui duș a fost nevoit să-și depună sabia și a plecat în lume. E mare nelineștea lor, căci astăzi nu mai știu pe unde se va fi pripășit. Asta-i pricina melancoliei ce o stăpânește pe Maria. I-e drag fratele acesta și-l iubește cu o iubire și gingășie care numai în sufletul ei poate încapa. Când mi-a povestit aceasta cu graiul tremurător de durere nemângăiată, pecând genele li fărâmau mărgăritare de lacrimi, ah, nu te pot face să înțelegi, cât de dureros m'a atins și pe mine suferința ei.

În sbuciumul vieții omenești momentele, în cari se manifestă în deplină lumină măreția sufletului le are durerea. Și nu-i nimic mai mișcător și cuceritor ca lacrimile în ochii frumoși ai acestei fecioare. I-am mărturisit și ei aceasta și ea a înțeles, că vorba mea nu-i măgulire. Mi-a strâns domol mâna și ridicându-se repede mi-a zis:

«Un suflet bun ești, domnule Marin».

O, iubite pretine, nu poți pricepe divinitatea acestor cuvinte. Clipe lungi am stat perdut privind în urma ei. Ș'apoi o vrajă neînțeleasă m'a plecat la pământ, am căzut în genunchi și am sărutat firele de iarbă, pe cari le-a atins parfumul hainelor ei. Zimbești, dragul meu? Mă crezi copil. Da, sunt copil, dar un copil fericit. Iar în sările cu lună, cari nicăiri nu sunt așa frumoase ca aici, stau ceasuri întregi la fereastră privind la geamul odăței ei din partea opusă. Și stau perdut în bătaia aerilor zefirului de noapte, cari mă îmbracă cu șoapte dulci de iubire, pe cari le aduc parcă pe furie dela dânsa. Și sufletul meu se mistue în vâpaia unui dor fără de margini. O, dorule

Dorule zefir de noapte,
Unde-ți cauți adăpost,
Gându-și perde în bătaia
Căii tale orice rost.

Dorule, durere dulce,
Dorule, tu chin de foc,
Lumile se 'nchină ție
Alergând după noroc.

Dorule, tu stol de gânduri,
Tu isvor de plâns ușor,
Tu ești vale de durere,
Tu ești leac mângăetor.

I-am cântat aseară din pervasul ferestrii aceste versuri și ea m'a auzit. Iar glasul meu răsună atât de duios în liniștea nopții de primăvară, încât ochii mi s'au umezit de fărâmele de lacrimi. Aceste

nopti sublime nu le voi uita niciodată. Ele plutesc în cuprinsul tărilor albastre peste cerul Bucovinei ca rupe din măreția vecinicii dumnezeirii. Poți tu pricepe fericirea ce mă cutrepește? Încapă în sufletul tău idealul ăstorfel de senzații? Pretine, asta n'am visat-o niciodată.

Serisoarea a cincea.

Vila Maria, 18 April 1915.

De ce nu pot sbura până la tine, de ce nu te pot strânge în brațe să am pe cineva, căruia să-i deschid sufletul meu și să-i tălmăcesc belșugul bucuriei înfocate ce-mă stăpânește astăzi. Pretine, — e a mea. Tremurul buzelor ei mi-a mărturisit, că și ea mă iubește, și-a plecat căpsorul pe brațul meu și eu într-o pornire nebună am sărutat-o pe ochi, pe față, pe gură, cu sărutări de foc fără de număr. Și în adăpostul foisorului am stat îmbrățișați mult, mult, robiți de senzații amețitoare ale iubirii noastre nevinovate.

Dar soarta blăstămată mi-a turburat pe o clipă cea mai frumoasă baladă a vieții mele.

Soarele se pogora chiar pe culmea muntelui din zare, iar în vale trecea în sunet de trimbiță o ceată de ostași. Razele soarelui se frâneau în sulite fulgerătoare pe baionetele puștilor. Atunci un glas lugubru se răscoli în adâncul sufletului meu șoptindu-mi: tu nu te mai întorci. Jale dureroasă mă cuprinsese. Maria pricepu durerea mea, iar eu o întrebai: «De mi-o fi

scris să pier, jertfi-vei și tu o lacrimă pentru mine, iubita mea?»

Ea tremura și ochii i se umeziră. Ah, ochii aceștia mari și umezi! Sânt în stare să-mi dau viața pentru ei. Gândul grozav al unei despărțiri pe veci ne-a cutremurat pe amândoi și în năvalnică iubire am înălțuit-o cu brațele mele, să nu o pierd niciodată.

Ce schimbat mă simt eu astăzi! Zorile fericirii mele au răsărit. În pieptul meu arde un foc de viață cât o vecinicie. Și în altă lumină îmi apare acum și Maria. O văd ca o revelație superioară, un duh dumnezeesc plutește în jurul ei. Convingerea că mă iubește îmi împrumută nimbul unei sfinte. Nainte vedeam într'însa pe fecioara frumșei și gingășiei desăvârșite, astăzi îmi pare un serafim pogorât din altă lume mai bună. Sfiala fecielernică a făcut loc unei atitudini mai hotărâte, întemeiată pe încredere reciprocă neclătită.

N'am vorbit încă cu părinții, dar sper că nu vor sta potrivnici fericirii noastre. Doar își iubesc copila cu atâta abnegație, încât nu cred să-i tulbure idealul visurilor ei. Pretine, dacă n'ai avut prilej să trăiești clipele fericite, când iubirea încetuse în lanțuri de vrajă două inimi și le ridică din volbura patimilor nemernice ale pământului în înălțimile idealului neprihănit, dacă n'ai trăit acea clipă neprețuită să simți că și tu ești dragă ființei pe care o iubești, — atunci e imposibil să poți cuprinde taina senzațiilor divine ce le cerne peste sufletul omenesc iubirea.

Visul nu numai că asociază ideile, dar le asociază curios. Dela Cluj mi se păru, că am trecut deodată într'un alt oraș, bătrân, cu aer milităresc, un oraș străin și totuși al meu. Și vremea era tot străină, dar simțeam că înfrînsa trăesc. Era veacul al optprezecelea, și nu mai eram român, ci supus prusian. Și eram băețel, strengărel în străzile berlineze, unde mă jucam cu alți copii ai Berlinului de pe vremuri. Și eată, am rupt o la fugă înspăimântat, de oarece unul dintre băeți a strigat fără veste: *Vine bătrânul!* A și venit: regele Frideric Wilhelm, un bărbat cu cisme mari, cu perucă, și cu o mare măciucă, alergând în pași largi după noi. Pe unul a pus mână, l-a prins de ureche și cu măciuca l-a snopit amarnic. Băețoiul sbieră ca din gura șarpelui; ear bătrânul, care își pierduse cumpătul, îi striga mereu:

— De ce fugiți de mine?! *Iubiți-mă, mânca-v'ar pământul să vă mănânce!*

Războiul.

8 Octomvrie n.

La frontul *ostic*, în Albania și în Macedonia nu s'a desvoltat activitate mai mare războinică. La frontul *italian* dealungul râului Isonzo pe mai multe locuri focul de artilerie s'a urcat în mod însemnat, mai ales pe platoul Bainsizza-Duhulsfânt. Lupte de infanterie s'au dat numai pe muntele San-Gabriele, unde pe la miezul nopții trupe înaintătoare italiene au fost respinse de trupele noastre.

Frontul dela *vest*. În Flandria, la gruparea de armată a moștenitorului de tron Rupprecht, dela amiază până seara a fost foc puternic de artilerie, apoi au urmat atacuri parțiale engleze, îndreptate în contra singuraticelor părți ale liniei de bătaie, dar trupele engleze au fost oprite în loc de germani. Englezii nu au putut să înainteze nici într'un loc. La gruparea de armată a clironomului german activitatea artileriei a primit o desvoltare și vehemență foarte mare, iar spre seară francezii au atacat cu mai multe companii, însă focul german i-a oprit în loc. Și pe celelalte locuri la frontul acesta focul de artilerie german a impedit desvoltarea de acțiuni dușmane.

9 Octomvrie n.

La frontul *ostic* nimic deosebit; în Macedonia foc viu de artilerie, dar nici o schimbare în situație, iar la frontul *italian* lupte pe platoul Bainsizza-Duhulsfânt, terminate cu respingerea dușmanului, care a avut pierderi mari. În captivitate au ajuns 120 de italieni. Șase mitraliere au luat ai noștri dela italieni. La Costanievița ai noștri au făcut 180 de prizonieri.

Frontul dela *vest*. În Flandria, la gruparea de armată a moștenitorului de tron Rupprecht, focul de artilerie a fost puternic ziua întreagă, pe lângă toată vremea viroasă. Spre seară englezii au început atacurile pe unele locuri. Artileria dușmană a deschis focul concentric pe întreaga linie. Luptele sunt încă în curs. La celelalte armate dela acest front, abstragând dela focul neîntrerupt de artilerie, operațiune mai mare de război nu s'a întâmplat. În Albania, la ost dela Valona, a fost zădărnici o încercare de învăluire a trupelor italiene.

Serisoarea a șasa.

Vila Maria, 20 April 1915.

Fii și tu fericit cu mine, iubite pretine. Maria e a mea. Mi-a dat-o glasul sufletului ei și mi-au dat-o cuvântul părinților ei. Oamenii aceștia fără păreche n'au nimic împotriva străinului, care vrea să le răpească copila, mă primesc și pe mine în familie, să le fiu copilul lor. Nu vezi tu cât de darnică e soartea vieții mele, cu câtă grabă îmi împlinesc cele mai frumoase dorințe? Toate rosturile vieții s'au înfrățit cu mine, ca să sfidez clocotul sângeros al vremii acesteia și să toarne în sufletul meu pace pururea dăinuitoare.

Și ce planuri de viitor. Se va sfârși războiul, mi-o vinde casa și moșia de acasă, și casa lor și moșia lor va fi și a mea, și patria lor și patria mea.

Aci vom face cuib cald fericirii noastre și raiul ni se va sălăslui pe pământ. Și ei simțeau, că fiica lor va fi fericită.

De teama vreunei porunci neașteptate, care mă poate duce în tot momentul de aici și după multe stăruințe în sfârșit ni-au dat binecuvântarea. A fost cel mai sublim moment pentru mine, când tatăl ni-a împreunat mâinile zicându-mi: «Ia-o, e a ta, bucuria vieții mele, și fă-o fericită».

Parcă îngerii din cer plutiau în jurul meu cântându-mi osanale de fericire. Pretine, nu sunt vrednic de atâta fericire.

(Va urma).

NOUTĂȚI.

Trecut la pensie. În congregația comitatului Sibiu, ținută luni în 8 Octomvrie n., domnul vice-comite, *Ludovic Fabritius*, a fost trecut la pensie, în urma cererii proprii, cu începere dela 1 Noemvrie a. c. Domnul vice-comite a servit comitatului Sibiu cu pricepere și cu râvnă 37 de ani și pentru prețioasele servicii aduse comitatului nostru i s'au adus elogi în congregația de luni.

Iarăși domnii profesori. În cursul războiului actual domnii profesori din Germania s'au rostit mai de multeori în afaceri politice. Au dovedit însă, că în astfel de chestiuni nu sânt tocmai tari. Deși au fost reprobati odată, acum iarăși se expun la neplăcerea de a fi dăscăliți poate chiar de foștii lor elevi. Se anunță anume, că s'a publicat o scrisoare deschisă, semnată de 906 profesori dela universitățile germane, cari fac un atac inversunat împotriva *parlamentarismului*, protestând în contra rezoluției de pace a camerei imperiale... Se poate oare, ca înșiși profesorii să facă propagandă pentru ideile de absolutism în veacul al 20-lea?

Știre ziaristică. Redactarea foi bisericești și școlare din Arad, *Biserica și Școala*, este încredințată începând cu numărul 39 din 7 l. c., profesorului seminarial *Dr. Teodor Botiș*. Schimbarea redacțională s'a făcut și la organul eparhiei ortodoxe române a Caransebeșului, *Foaia Diecezană*, care începând cu nrul 38, din 30 Septemvrie 1917, este redactată de secretarul consistorial *Dr. Cornel Corneanu*.

Vremea. După o vară caldă și lungă, și după o secetă, de care în țara noastră de mult nu s'a pomenit, temperatura s'a răcit. În multe locuri a plouat. Termometrul a scăzut până la 4 grade plus, în părțile noastre. Prognoza este: vreme răcoasă cu ploi.

Mandatul dela Dobra. Secretarul de stat, *Elemér Hantos*, ocupându-și noul post, a trimis prezidentului camerei ungare o scrisoare, în care declară, că în urma numirii sale de secretar de stat renunță la mandatul de deputat al cercului electoral Dobra.

S'au îmbolnăvit. Petit Journal scrie, că exțarul și soția sa s'au îmbolnăvit în Tobolsk Siberiei. În deosebi fostei țarevne îi merge rău cu sănătatea. Guvernul provizor și-a dat învoirea, că ambasadorul englez din Petrograd să expedeze la Londra scrisoarea exțarului adresată regelui englez.

Bilete de tutun. Din Saraievo se anunță, că în Bosnia și Herțegovina s'au introdus biletele de tutun. Bărbații pot primi pe o zi 12½ grame de tutun sau 12 țigarete. Femeile primesc jumătate din cantitatea aceasta. Copiilor sub 17 ani nu li se dau bilete de tutun.

Cenzura în Austria. Din Viena se anunță: Partidul boem, condus de deputatul Kiofac, a înaintat prezidentului camerei o adresă, în care cere de urgență să se pună la ordinea zilei propunerea despre ștergerea cenzurei politice în Austria.

A disparut marele duce. Ziarul Utro Rossii anunță, că marele duce Nicolae Nicolaevici a disparut fără să se știe încotro. În vremea din urmă trăise pe moșiile sale din Caucaz, dar acum nu mai e acolo. Se crede, că ar fi în Finlanda. Fuga marelui duce se aduce în legătură cu planuri monarhistice nouă.

Sarea. Se apropie vremea, când oamenii au trebuință de sare mai multă, ca în timp de vară. Indivizi lipsiți de conștiință răspândesc stirea, că «nu-i sare». Din locurile cele mai competente se aduce la cunoștință, că oficiile de sare și negustorii de sare au *provițiuni de ajuns*, ear transportul dela ocne se face neimpedecat.

Miniștri arestați. Agența Havas vestește din Atena: Foștii miniștri greci *Lambros* și *Sculudis*, refuzând a se prezenta în fața comisiei parlamentare, au fost arestați.

Cu privire la îngrășarea porcilor. A apărut porunca ministerială despre îngrășarea porcilor. Intre altele, se spun următoarele: Unul sau doi porci poate să țină oarece persoană, fără să ceară învoire specială. La îngrășatul de *mai mulți* porci, trebuie să se ceară învoire dela municipiu: până la 50 de porci, sau dela ministrul de agricultură peste 50 de porci, dacă proprietarul are prisos de cucuruz peste

cel rechiziționat. Dacă cere și cucuruz dela minister, învoirea de îngrășat o dă municipiul până la 25 porci, ear peste 25 o dă ministrul. Pentru un porc nu este ertat să se întrebuințeze mai mult de *cinci* măști metrice de grăunțe. Ministrul are dreptul d'a controla numărul și starea porcilor îngrășați.

Cartofi. Ministrul pentru alimentarea publică a statorit cantitatea de *cartofi* atât pentru producători, cât și pentru consumatori. *Producătorul* (economul) este îndreptățit să-și rețină din productul său 156 kg de fiecare persoană (trecută de 15 ani) din casa sa, și 117 kg de fiecare alt membru al casei; — pentru lucrători pe durată mai scurtă, producătorul mai poate să-și păstreze 13 kg cartofi, de om, pe o lună, — dar cel mult pe trei luni. — *Ne-productorul* are drept să-și cumpere 117 kg de o persoană pe anul întreg. Cine nu-și poate cumpăra cantitatea aceasta *deodată*, se va provedea cu cartofi prin mijlocirea autorităților. — *Certificate de cumpărare* pentru sibieni se dau la magistrat, în strada Măcelarilor nr. 4, parter, ușa 3, zilnic înainte de amiază.

Trupe române în armata lui Sarraill. Ziarul Temps primește din Salonic știrea, că din partea comăndurii române s'a luat hotărârea de a întări armata lui Sarraill prin contingente de trupe române. Comandantul acestor trupe este generalul principe Mavrocordat, care a sosit în cartierul general al comandantului Sarraill.

L'imitare. Comisiunea specială a camerei imperiale germane s'a ocupat cu problema cenzurii și a primit propunerea următoare făcută de un deputat social-democrat: Apariția ziarelor cotidiene poate fi oprită cel mult pe *trei* zile; la presa periodică oprirea nu se poate întinde peste *două* numere consecutive.

Temnița și războiul. După știri elvețiene, în Italia s'a publicat în 5 Octomvrie un decret mai înalt, prin care orice persoană are să fie pedepsită cu temniță până la *zece ani* și amendă până la *10 mii de lire*, dacă face propagandă de pace și slăbește forța de luptă a poporului italian.

Sanatorul pentru tuberculoși. La fondul pentru înființarea unui sanatoriu de tuberculoși, în urma inițiativei luate de casa de ajutorare a muncitorilor din cercul sibian, au mai contribuit următorii: Toma Binder, fiul 200. Fabrica de hârtie din Petrifăleu 200. Heinrich et Müller 100. Frații Fabritius 100. Carol Niedermaier 50. Iohann Herberth 20. Augusta Oberth 2. Paulini Mesch și soții, Cîsnădie 10. Ana Kentzel 10. Gustav Ohnweiler 40. Emilia Rieger 10. Rudolf Frank 10. Maria Sandhof 2. Victor Graef, Avrig 10. Georg Simon 10. Georg Bonfert, Cîsnădie, 10 coroane. Tuturora le exprimă mulțumită: *Direcțiunea*.

Teatru cinematograf. Mare seară detectivă la *Apollo*, în Strada Schewis, Joi în 11 Octomvrie. Se reprezintă: *Pentru 500.000 de mărci*, piesă în 4 acte, în primul rol cu Fred Horst; *Detectivul fără voie*, comedie în 3 acte. Inceputul reprezentațiilor la 6½ și 8½ seara.

Posta redacției.

Feldpost 382. Adresa s'a îndreptat, conform dorinței. Lucrarea trimisă nu s'a putut publica, din cauza marelui neîngrijiri a stilului și a limbii, deși tema tratată era interesantă și actuală.

Reorganizarea

învățământului teologic și a educației seminariale.

De *Dr. Lazar Iacob*, profesor seminarial în Arad. (Urmare).

II. Istoria bisericească.

Istoria bisericească expune înființarea și desvoltarea bisericii creștine. Scopul ei este de a ne arăta răspândirea creștinismului (istoria misiunii), desvoltarea organismului bisericii, istoria învățării (istoria dogmelor), istoria științei și literaturii bis., desvoltarea culturii și artei religioase, viața religioasă-morală și disciplina bisericească în diferitele perioade. În special trebuie să se trateze istoria bisericii românești; iar la sfârșitul studiului istoric să se adauge un curs scurt de *statistică* bisericească.

Dintre ramurile istoriei bis. ar fi bine să se predea în colegiu special *Patrologia*, istoria literaturii din timpul clasic al bisericii. Dacă cursul teologic ar fi de patru ani, și dacă ar fi 5 profesori, patrologia

ar trebui să se propună în colegiu special, dar în împrejurările noastre se poate propune numai în cadrele istoriei bis., dând importanță mai mare epocii sfinților Părinți.

Importanța istoriei bis. e motivată prin faptul, că ea ne conduce la cunoașterea și aprecierea sfintei Tradiții, al doilea izvor al credinței. Potrivit scopului practic al învățământului se va trata mai pe larg literatura bis., desvoltarea învățământului și cultului și se va face lectură din scrierile sfinților Părinți, pentru că din scrierile lor se cunoaște spiritul lui Hristos și al bisericii.

Istoria bis. se va preda în anul I și II câte 6 ore pe săptămână (de tot 12 ore). În anul întâi se va lua istoria bisericii universale până în anul 1453 și istoria bisericii apusene după data aceasta până în zilele noastre, tratându-se în detalii *istoria bisericii românești*.

III. Teologia sistematică.

Materialul teologiei sistematice îl formează adevărurile divine revelate, dintre cari unele se referă la credință, altele la viața creștinească. Aici deosebim disciplinele următoare:

1. Teologia fundamentală (Apologetica).

Teologia fundamentală expune principiile fundamentale ale credinței creștine și rezolvă întrebările, cari formează baza teologiei în genere, și prin aceasta pune fundamentul solid pentru toate disciplinele teologice. Disciplina aceasta are problema de a înălța credința la treapta convingerii prin tratarea filozofică a învățăturilor fundamentale și prin apărarea lor.

Teologia fundamentală va trata despre religione (universalitate, ființa și originea religiei), existența lui Dumnezeu, combaterea sistemelor contrare; ființa omului, libertatea voinței, revelațiunea, originea divină a religiei creștine, izvoarele sfintei Scripturi, biserica și infalibilitatea ei. — În lipsă de catedră specială, tot aici se vor lua și diferitele sisteme filosofice (Noetica).

Teologia fundamentală, fiindcă expune adevărurile fundamentale, se va propune în anul I în 6 ore pe săptămână.

2. Dogmatica.

Dogmatica formează centrul teologiei, întrucât prelucrează într'un întreg rezultatele cercetării exegetice și istorice, stabilind învățăturile de credință, din cari se deduc și principiile fundamentale ale moralei creștine. Dogmatica expune în sistem dogmele bisericii ortodoxe, pe cari preotul trebuie să le cunoască și trebuie să fie în stare a le preda și altora, de aceea în planul de ore trebuie să se dea importanță deosebită acestui studiu. La predarea dogmaticii să se pună prețul cel mai mare pe înțelegerea dogmelor și nu pe memorizarea citatelor fără sfârșit din sf. Scriptură și sf. Părinți.

Se va preda în anul al II-lea 6 ore pe săptămână.

3. Teologia morală.

Teologia morală expune teoria vieții morale și a conduitei omului; ea dă principiile, după cari să apreciem moralitatea ori imoralitatea faptelor. Cunoașterea temeinică a moralei creștine va fi călăuză sigură a preotului în păstoria sufletelor.

Se va preda în cursul al II-lea, în 5 ore pe săptămână.

IV. Teologia practică (teologia pastorală).

Teologia practică se poate privi ca și coroana studiului teologic, căci ea pregătește pentru diferitele funcțiuni bisericești, pentru conducerea vieții religioase în comună prin cultul divin, predică și păstoria sufletescă. La predarea acestui ram al teologiei învățământul trebuie să fie practic; cunoștințele teologice aici nu sunt suficiente, ci în legătură cu acestea trebuie să se câștige și o dexteritate practică, de aceea cu orele de teorie trebuie să se îmbine și ore de practică.

La teologia practică sau pastorală distingem disciplinele următoare:

1. Catihetica.

Catihetica ne învață, cum trebuie să se predea învățământul elementar al religiei. Catihetul are datoria să întărească sentimentul religios și să îmbogățească mintea cu adevărurile religioase-morale. Studiul acesta trebuie să fie predat astfel, ca elevii să fie convinși de însemnătatea mare a catehizării și să o privească de o datorie tot așa de însemnată, ca și săvârșirea funcțiilor bisericești. Aici cu teoria trebuie necondiționat să se unească praxă, elevii să cerceteze școala populară, să asculte lecții de model și să ia parte și dânsii la catehizare.

Catihetica se va preda în anul al III-lea, în 3 ore pe săptămână (1 oră de praxă).

În legătură cu studiul acesta trebuie să arăt o practică greșită, care s'a introdus la institutul nostru. La noi elevii cu maturitate gimnazială, din toate cursurile,

(195) 1—3

sunt împărțiți pe la diferitele școli din oraș, ca să provadă catehizarea. Praxa aceasta s'a introdus din cauza numărului mare al școlilor și din lipsa de catiheti. Dar constatarea aceasta nu schimbă întru nimic convingerea, că praxa amintită este greșită și lipsită de orice rezon pedagogic. Catehizarea trebuie să premergea un studiu special. În cazul nostru elevii — cari n'au învățat catihetică și cari n'au avut prilej încă să cunoască organizația școlii noastre populare și cerințele învățământului elementar, — sunt încredințați cu predarea unui obiect însemnat ca religiunea. În felul acesta religiunea trebuie să fie luată superficial, fără nici o pricepere și candidații în loc să se pregătească sistematic, se deprind a lua superficial chemarea de catihet. Adeverat că la studiul catihetice se cere praxă, dar praxa exagerată nu contribuie cu nimic la formarea catihetilor bui.

Mai este apoi de remarcat, că prin praxa aceasta elevii sunt subțrași dela datoriile lor, sunt siliți să absenteze dela cursuri și aceasta este spre paguba instrucției teologice.

Așadar pentru predarea religiei la școlile elementare trebuie să se afle alt expedient, sau dacă este necesitate absolută de concursul elevilor, atunci catehizarea să fie încredințată numai elevilor din anul al III-lea. Dar și aici să se țină seamă, ca lucrul acesta să nu se facă pe socoteala studiului teologic, ci să se fixeze zile anumite de catehizare, d. ex. de două ori înainte de amiază, iar atunci să nu se țină cursuri la teologie.

2. Omiletica.

Omiletica se ocupă cu ființa și formele predicii, cum să se propună cuvântul lui Dumnezeu în biserică; arată materia pentru predică, aranjarea materiei, prelucrarea și predarea predicii. Aici principiul conducător este, ca în predică să se trateze numai atari chestiuni, cari stau în legătură cu viața creștinească și contribuie la perfecționarea acesteia.

Ce privește metoda, trebuie să se deștepte simțul practic încă la studiul biblic; elevii să-și însemne unele idei, cari să servească de bază pentru temele viitoare și să se facă exerciții de predare. Cu teoria se va îmbina ora de practică, la care elevii — sub conducerea unui profesor de specialitate — vor citi din predicile cuvântătorilor renumiți, vor face exerciții de predare și se va face critica predicii compuse de elevi. Predicile mai reușite se vor rosti în fața tuturor elevilor, înainte ori după serviciul sfinte Liturghii.

Pentru cultivarea mai intensă a oratoriei bisericesti se va cere dela elevi, ca în cursul studiului teologic să compună cel puțin zece predici: în cursul al doilea semestrul II vor face 2 predici, în feriile după acest curs 3, iar în anul al III-lea se vor face 5 predici.

Omiletica se va preda în anul al doilea în 2 ore pe săptămână, iar în anul al treilea se vor ține exerciții omiletice 1-2 ore pe săptămână.

3. Liturgica.

Liturgica arată ființa și cerințele cultului divin, ea are problema de a ne introduce în ritul și simbolica serviciilor divine, în special a sfinte Liturghii, și a lucrurilor cari stau în legătură cu serviciul divin. Liturgica face parte din teologia practică și mai ales la studiul ei cu teoria trebuie să se unească praxa. Dar aici nu se poate face praxă ca și la omiletică ori catihetică, căci la săvârșirea cultului divin se cere darul preoției, de aceea la ora de practică poate fi vorbă numai de câștigarea simțului practic prin cunoașterea ritului serviciilor divine și al sfintelor Taine.

Liturgica se va preda în cursul al III-lea, în 4 ore pe săptămână (1 oră va fi praxă).

4. Odigetica (pastorală).

Odigetica arată regulile necesare preotului la păstoria sufletelor, ea dă principii cu privire la raportul păstorului de suflute față de comuna sa, raportul cu familiile, cu oamenii singuratici, și prin împărțirea principilor sigure scoase din experiența îndelungată are scop să ferească pe preot în activitatea lui pastorală de greșelile proprii oricărui început.

La noi odigetica — numită pastorală — se confundă cu liturgica, omiletica și catihetica, cari toate formează Pastorală, din cauza aceasta pentru odigetă se ia un număr prea mare de ore. Studiul odigetei presupune cunoașterea celorlalte discipline ale teologiei pastorale, de aceea corect ar fi să se predea după acestea, după terminarea liturghiei. În cazul acesta pentru liturgică să se ia 6 ore pe săptămână. Dar se poate preda și independent în 2 ore pe săptămână.

(Va urma)

Concurs.

Pentru întregirea postului de învățător din parohiile:

1. Loamnaș și filia Mandra, și 2. Răusadului se escrie concurs cu termen de 15 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Salarul e cel normat de lege, și adecă dela parohii cu întregire de stat;

Locuință și grădină în natură.

Reflecții la unul din aceste posturi să-și înainteze cererile instruite conform normelor în vigoare la subsemnatul oficiu, având a se prezenta și în comună spre a se face cunoscuți poporului.

Sibiu, în 23 Septembrie 1917.

Dr. Ioan Stroia,
protopresbiter.

Nr. 488,917

(196) 1—3

Concurs.

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa a II-a Gălbui, protopresbiteratul Unguraș, pe baza rezoluției Preavenatului Consistor arhidiecezan din 12 Octombrie 1916 Nr. 9364 B's. se escrie concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele împreună cu acest post sunt cele fasonate în coala B pentru dotațiunea de stat.

Concurenții cu dreptul de a concura la această parohie își vor înainta petițiile cu documentele recerute la subsemnatul oficiu protopresbiterat în termenul indicat și sunt datori a se prezenta înainte de alegere în biserică pentru a cânta, cu prealabila încunoștințare la oficiul protopresbiterat.

Fizeșanpetru, la 14/27 Sept. 1917.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. român al Ungurașului, în conțelegere cu comitetul parohial respectiv.

Pavel Roșca,
protopresbiter.

Nr. 286,917

(197) 1—3

Concurs.

Pentru întregirea parohiei vacante de clasa III-a Cigău, protopresbiteratul Geoagiului, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele sunt cele fasonate în coala B. pentru congruă.

Concurenții să-și înainteze cererile instruite conform normelor în vigoare la subsemnatul oficiu în termenul deschis, și — pe lângă prealabila încunoștințare a subsemnatului — să se prezinte în comună la sf. biserică spre a cânta, resp. a celebra și cuvânta.

Geoagi-Algyógy, 16/29 Sept. 1917.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. rom. în conțelegere cu comitetul parohial.

Ioan Popovici,
protopop.

Nr. 290,917

(198) 1—3

Concurs.

Pentru întregirea parohiei vacante de cl. III-a Valea mare, în tractul Geoagiului, prin aceasta se publică concurs cu termen de 30 zile dela prima publicare în «Telegraful Român».

Emolumentele sunt cele fasonate în coala B. pentru congruă, cu restricția §-lui 26 din Regulamentul parohial.

Cererile instruite conform normelor în vigoare să se înainteze la subsemnatul oficiu protopresbiterat, iar reflecții să se prezinte în parohie — cu prealabila știre a protopopului — spre a se face cunoscuți poporului.

Geoagi-Algyógy, 18 Sept. v. 1917.

Oficiul protopresbiterat gr.-or. rom. în conțelegere cu comitetul parohial.

Ioan Popovici,
protopop.

A apărut și se află de vânzare la **Librăria arhidiecezană în Sibiu:**

Frumoasa din Nor

și alte povești

de

E. Hodoș.

Prețul 250 cor. + porto 20 bani.

A apărut și se află de vânzare la : : : **Librăria Arhidiecezană** : : :

„**Librăria Băncilor Române**“
Nr. 21—22.

Curs elementar

de

Stenografie românească

după

sistemul stenotachigrafic

de

Vasile Vlaicu,

matematicul „Băncii gen. de asigurare“, Sibiu.

Prețul 2 coroane, plus 10 fil. porto.

A apărut în editura comisiei administrative a **tipografiei arhidiecezane:**

R. Ruiz Amado:

Secretul succesului

converbiri teoretice și practice cu tinerii de 15—20 ani, traducere de **Vasile Stan**, profesor la seminarul „Andreian“. Cuprinsul: **Succesul și fericirea. Problema succesului. Idei atavice. Zeificarea succesului. Zodia. Periodul fatal. Planul de luptă. Nu fumezi? Încă o țigaretă...? Păhărele de beaură. Vorbele obscene. Steagul celor șapte voinici. Timpul e aur. Lectura. Jocurile. Sportul. Prietini. Cavalierism și Donchiotism. Viermele neadormit. Orientări. O putere... Nobleta adevărată. Inclinațiile și destoiniciile. Concurența socială. Capitalul celor desmoșteniți. O obiecțiune și o părere. Chemarea dumnezeiască. Munca. Împărțirea timpului. Statistica. Împărțirea ca să învingeri. Puterea de sus Adasus. Sfaturile unui părinte către fiul său.**

După cum se vede din acest cuprins bogat, **Secretul succesului** e o contribuție însemnată la literatura noastră pentru tineret, astăzi destul de săracă.

Se află în depozit spre vânzare la **Librăria arhidiecezană din Sibiu**, exemplar broșat (280 pagini format 8°) cu **220 cecorane**.

Revânzătorilor se dă un rabat de 20%.

Anunț.

S'a redus prețurile cărților:

1. Arhiepiscopul și metropolitul Andrei baron de Șaguna, de N. Popea, arhim. și vicar arhiepiscopesc, dela 5 cor. la **2 cor.**

2. Memorialul arhiepiscopului și metropolitului Andrei baron de Șaguna, sau luptele naționale politice ale românilor 1846-1873, de N. Popea, arhim., vic. arhiep. Tomul I dela 2 cor. 60 fil. la **2 cor.**

3. Însemnările unui trecător. Crâmpoie din sbuciumările dela noi, de O. Goga, dela 3 cor. la **1 cor. 50 fil.**

4. Desvoltarea primatului papal și influința lui asupra creștinătății. Cercetări istorice, de S. Popescu, dela 1 cor. 25 fil. la **50 fil.**

Librăria arhidiecezană.

A apărut

în editura comisiei administrative a **tipografiei arhidiecezane**

Psaltirea bogată

tipărită în zilele Preanțătului împărat și rege **Francisc Iosif I**, sub îngrijirea și binecuvântarea înalt Preasfințitului Domn **Ioan Mețianu**, arhiepiscop al bisericii ortodoxe române din Transilvania și mitropolit al românilor de religiunea gr.-or. din Ungaria și Transilvania, cavalier al ordinului Francisc Iosif clasa I și al coroanei de fer clasa II. Proprietar al crucei pentru merite, membru în casa magnaților etc. etc.

Se află în depozit spre vânzare la **Librăria arhidiecezană** și se vinde legată frumos în piele roșie, fără copcii și ornament aurit, la mijloc cu sfânta cruce, cu **20 cor.** scumpindu-se pielea, legată în pânză neagră și la mijloc imprimat o cruce, cu **15 cor.** Revânzătorilor se dă rabat **10%**. Tipar frumos cu litere latine, de calitate primă, și hârtie fină și trainică.

„Biblioteca Șaguna“

Redactată de **Dr. I. Lupaș, Săliște.**

Nr. 16—36.

Mângăiați poporul!

Cuvântări bisericesti

de

Dr. Ioan Lupaș

și alți preoți din protopopiatul Săliștei.

Se află de vânzare la **Librăria Arhidiecezană în Sibiu-Nagyszeben.**

Prețul unui exemplar: Broșat cor. 250, legat cor. 3°, porto 20 fileri.

A apărut și se află de vânzare la **Librăria Arhidiecezană din Nagyszeben—Sibiu:**

Tipicul bisericii ortodoxe

intocmit pentru trebuințele preoților români și ale elevilor seminariali

de

Aurel Popoviciu,

duhovnic-econom seminarial, instructor de cântări bisericesti și de tipic.

Aprobat de Preaven. Consistor arhidiecezan prin decizia din 21/VI 1916. Nr. 7238 B.

Se vinde numai legat cu **5 cor.** plus 50 fil. porto, recomandat.

A apărut și se află de vânzare la **Librăria arhidiecezană:**

Conlucrarea omului cu Dumnezeu.

Predici

de

Mihai Păcățian,

protopresbiter

și alți preoți din ppresbiteratul B.-Comloșului.

Prețul 3 cor., plus 12 fil. porto.

A apărut și se află de vânzare la **Librăria Arhidiecezană:**

Despre caritatea creștinească.

Trei predici

de

Abatele **Metodiu Zavoral.**

Prețul: 30 fileri plus 10 fileri porto. Se vinde pentru scopuri culturale-filantropice.